

REMISSVAR

2020-05-25

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

ku.remissvar@regeringskansliet.se

Sverigefinländarnas arkivs remissvar till betänkandet SOU 2019:58 Härifrån till evigheten. En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv (Dnr Ku2019/02112/KL)

Sammanfattning

Sverigefinländarnas arkiv utreddes av Kari Marklund redan i den tidigare arkivutredningen *"Arkiv för alla – Nu och i framtiden"* (SOU 2002:78). Marklund föreslog då införandet av ett statsbidrag, som skulle garantera Sverigefinländarnas arkiv 1,6 miljoner kronor årligen och därmed möjlighet till tre anställda. Tyvärr fick dessa positiva förslag ingen konkret efterverkan.

Även i den pågående arkivutredningen betonas de enskilda arkivens och minoritetsarkivens status samt deras behov av ökat stöd och resurser. Vi instämmer i utredningens förslag om att de enskilda arkivens roll i det gemensamma kulturarvet bör framhållas i lagtext. Sverigefinländarnas arkiv förespråkar dessutom att begreppet minoritetsarkiv bör införas i arkivlagen. Att använda begreppet minoritetsarkiv i arkivlagen torde framhäva vikten av att förstärka de nationella minoriteternas arkiv och språk, samt framhäva den status de är berättigade enligt rådande lagstiftning om minoriteter.

Vi instämmer i utredningens förslag om ökade statsbidrag till enskilda arkiv. Utifrån vårt perspektiv är det viktigt att statsbidraget kommer direkt från statsbudgeten och inte via Riksarkivet. Samtidigt stöder vi utredningens förslag om att Riksarkivets rådgivande roll förstärks. Men vi menar också att Riksarkivet inte ska fungera som en kontrollinstitution gentemot enskilda arkiv och minoritetsarkiv. Ett fast statsbidrag skulle skapa trygghet för arkiven och dess anställda samt ge bättre möjligheter för långsiktig planering och investering i exempelvis digitalisering och utvecklande av e-arkiv. Att möjliggöra för säkert långtidsbevarande av digitalt arkivmaterial är en nödvändig satsning inför framtiden anser vi.

Vi instämmer i utredningens förslag om bidrag till att bilda nya arkivcentrum samt att dessa initiativ inte bör beslutas av staten utan att de bör formas av de berörda parterna. Vi anser dock att begreppet arkivcentrum bör vidgas och inte vara beroende av geografisk plats utan inkludera exempelvis tekniska lösningar. Som nationellt minoritetsarkiv och informationscentrum är det viktigt för oss att kunna vara verksamma i hela landet. Idag bor det sverigefinländare i nästan alla landets kommuner och det finns 66 finska förvaltningskommuner.

Det är positivt att utredningen har identifierat dessa nödvändiga reformbehov och vi hoppas att dessa kommer att genomföras inom en snar framtid.

Nedan följer mer detaljerade kommentarer och synpunkter till utredningen:

Avsnitt 10.5.1 Statsbidrag till enskilda arkivsektorn

Vi instämmer i förslaget om ökade statsbidrag. Vi stödjer tanken att staten ska ta större ekonomiskt ansvar för enskilda arkivinstitutioner och minoritetsarkiv. Vi är också nöjda med att man har identifierat de angelägna ekonomiska reformbehoven.

För Sverigefinländarnas arkiv är det viktigaste en förstärkt ekonomisk grundtrygghet, vilket möjliggör långsiktig planering och utveckling av verksamheten. Den tidskrävande årliga ansökan om bidrag från Riksarkivet bör ersättas och vi förespråkar ett direkt statligt bidrag. Statsbidraget skall vara av sådan karaktär och omfattning att det verkligen stödjer långsiktig verksamhet.

Vi instämmer även i förslaget om stimulansbidrag till arkivcentrum, under förutsättning att initiativet kommer från verksamheterna själva. Vi anser dock att begreppet centrumlösningar bör vidgas till att även innefatta samarbeten som inte sker på en given geografiska plats utan exempelvis innefattar delat ägande av ett e-arkiv eller utrustning för digitalisering.

Avsnitt 10.5.2 Rådgivning, förvärv och främjande

Vi instämmer i förslaget om en aktivare rådgivning till de enskilda arkiven, framför allt den föreslagna ändringen av Riksarkivets rådgivningsuppgift till att de ska ge råd och även visst metodstöd, i dagsläget framför allt kring frågor som rör digitalisering och långtidsbevarande av digitalt material.

Vi instämmer även i förslaget om att ett nära samarbete mellan Riksarkivet och de enskilda arkiven, samt en inventering av de enskilda arkiven behövs.

Avsnitt 11.7.1 Nya arkivlagen om enskilda arkivsektorn

Vi instämmer i förslaget och anser det mycket viktigt att de enskilda arkivens roll i det gemensamma kulturarvet framhålls i lagtext. Vi anser dock att den oberoende ställningen gentemot Riksarkivet bör bibehållas för de enskilda arkiven.

Avsnitt 12.2 Gällande minoritetspolitik

Så som framgår i utredningen föreslås i en ny nationell biblioteksstrategi en förstärkning av biblioteken för urfolket samerna och de nationella minoriteterna. Den nyligen skärpta lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk förstärker budskapet (SOU 2019:58 s. 440-441). Vi anser det mycket viktigt att även de nationella minoriteternas arkiv uppmärksammas i lagstiftningen.

Sverigefinländarnas arkiv har i dialogsamtal med arkivutredningen påtalat att den nuvarande arkivlagen inte innefattar begreppet minoritetsarkiv vilket gör minoriteternas arkiv mindre synliga (SOU 2019:58 s. 451) och därmed mer sårbara. Vi föreslår därför att begreppet minoritetsarkiv skall användas i den nya arkivlagen för att synliggöra minoriteternas arkiv och deras utsatta position.

Att införa begreppet minoritetsarkiv i arkivlagen torde framhäva vikten av att förstärka de nationella minoriteternas arkiv och språk, samt framhäva den status de är berättigade enligt rådande lagstiftning om minoriteter, både inom Sverige och Europarådet. Även Europarådets expertgrupp på minoritetsspråk har betonat att det är viktigt att stödja Sverigefinländarnas arkivs verksamhet (A Report of The Committee of Experts on the Charter (adopted on May 2014 B recommendation of the Committee of Ministers of The Council of Europe on the application of the Charter by Sweden) Article 12 Cultural activities and facilities, paragraph 1., 2015).

Avsnitt 12.6.2 Arkiv med sverigefinskt material

Det är glädjande att arkivutredningen har uppmärksammat de tre viktigaste förslagen vi framförde till utredningen i de gemensamma dialogmötena:

Vi har för utredningen föreslagit en inventering av arkivbestånd och arkivsamlingar med sverigefinskt material för att möjliggöra en överblick samt ökad tillgänglighet till detta material. Sverigefinnarna är den största gruppen av de fem nationella minoriteterna, spridda över hela landet, och den finska kulturen har en stark ställning i Sverige. Därför anser vi det viktigt att denna grupp inte diskrimineras utan tilldelas adekvata resurser för långtidsbevarande av sitt unika arkivmaterial. Vi vill också tillägga, att sverigefinländarna inte har något eget museum, som för vissa andra grupper utför en del sådana uppgifter som Sverigefinländarnas arkiv utför för sverigefinländare.

Vi har föreslagit att ett fast statsbidrag skall utdelas på regelbunden basis till minoriteternas arkivverksamheter.

Vi har även föreslagit att begreppet minoritetsarkiv skall användas i den nya arkivlagen för att synliggöra minoriteternas arkiv och deras utsatta position.

Avsnitt 12.8.1 Ett arkivansvar för Sametinget

Vi instämmer i förslaget om att tillföra medel för att samla kunskap om arkivbestånd som bildats och samlats in av och för urfolket samerna. Vi anser dock att även de övriga nationella minoriteterna bör tillföras medel för att kunna inventera arkivmaterial rörande sin kultur och sitt språk.

Avsnitt 12.8.2 Riksarkivets rådgivning

Vi instämmer i förslaget att Riksarkivet i sin rådgivning ska ägna särskild uppmärksamhet åt urfolket samerna, och de övriga nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar.

Vi instämmer även i att särskilda insatser samt tillförsel av resurser krävs för att möjliggöra en adekvat insats inom arkivering av material av särskild betydelse för dessa grupper.

12.8.3 Arkivcentrumlösningar för urfolket samernas och de övriga nationella minoriteternas arkiv

Vi instämmer i förslaget om en vidare utredning av de förutsättningar som finns för centrumlösningar som omfattar arkiv av och för de nationella minoriteterna samt urfolket samerna.

Vi instämmer även i förslaget om att centrumlösningar inte skall beslutas av staten utan att de utformas på initiativ av berörda parter.

Vi föreslår att begreppet arkivcentrum bör vidgas till att även innefatta samarbeten som inte sker på en given geografiska plats utan exempelvis innefattar delat ägande av ett e-arkiv eller utrustning för digitalisering.

Vi instämmer i **experten Anna Karin Hermodssons särskilda yttrande där hon skriver:** *”Jag instämmer i utredningens mening att den enskilda arkivsektorn behöver tillföras ytterligare medel” ... ”men ett bredare formulerat statsbidrag skulle kunna komma flera till del och användas för andra behov som den enskilda arkivsektorn har gett utryck för. Det kan handla om bidrag för att finansiera nödvändiga skyddsvärda handlingar, för att digitalisera sina arkiv, för nödvändig utrustning, för projekt som har betydelse för det regionala kulturarvet men som inte kan klassas som nyskapande utveckling av nationellt intresse eller för att ansluta sig till den nationella arkivdatabasen, NAD. Ett sådant, bredare formulerat statsbidrag, skulle förstås också kunna bidra till arkivcentrumlösningar” (SOU 2019:58 s. 620-621)*

Remissvaret har författats av:

Anna-Karina Bogren, Arkivchef Sverigefinländarnas arkiv

Erkki Vuonokari, tidigare Arkivchef Sverigefinländarnas arkiv

Markus Lyyra, Styrelseordförande Sverigefinländarnas arkiv

Jarmo Lainio, Stockholms Universitet

Rauno Vaara, Armémuseum

Ruotsinsuomalaisien arkisto

multimedia- ja informaatiokeskus

Sverigefinländarnas arkiv

multimedia- och informationscentrum